

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ

Кузьменко С.В., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Відтворення ефективного розвитку цукробурякової галузі в Україні та забезпечення кон'юнктурності в ринкових умовах потребує прискореного її розвитку, поліпшення умов господарювання, захисту національних інтересів держави та її продовольчої безпеки. Це зумовлюється як важливим значенням цукру в продовольчих ресурсах, так і сприятливими природо-економічними умовами України у розвитку цукробурякового виробництва. Тривала системна економічна криза, яка охопила всі галузі агропромислового комплексу, особливо відчутно позначилась на цукровому виробництві, призвела до занепаду буряківництва як провідної рослинницької галузі, руйнування матеріально-ресурсного потенціалу цукрової промисловості, різкого спаду виробництва цукру й витіснення вітчизняних товаровиробників із зовнішнього продовольчого ринку.

Playback effective development of the sugar industry in Ukraine and ensuring timeserving in the market environment requires accelerated development, improving the business environment, protection of national interests of the state and its food security. This can be explained the importance of sugar in food supply and favorable natural-economic conditions of Ukraine in the development of sugar beet production. Prolonged systemic economic crisis that has engulfed all sectors of the agro-industrial complex, especially noticeable impact on sugar production, resulted in the decline of sugar beet as a leading crop industry, the destruction of material-resource potential of the sugar industry, the sharp decline of sugar production and the displacement of domestic producers from foreign food market.

Постановка проблеми. Цукробуряковий підкомплекс є однією з найважливіших стратегічних галузей агропромислового виробництва країни, а одне з провідних місць в системі ринків належить ринку цукру, як з точки зору забезпечення внутрішніх потреб, так і використання експортного потенціалу. Багато дослідників ринку цукру віддають перевагу комплексному підходу до організації виробництва, включаючи виробництво сировини та цукру, його реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у дослідження теоретичних і практичних питань, пов'язаних із розвитком ринку цукру в період формування ринкової економіки в аграрному секторі присвятили свої дослідження: В.Амбросов, В.Андрійчук, Ю. Білик, В. Бондар, Й. Завадський, О. Заєць, В. Зіновчук, Є. Імас, М. Коденська, Н. Ткаченко, О. Шпичак, О. Чернієнко та багато інших вітчизняних та зарубіжних вчених [1-2, 5-7].

Постановка завдання. Метою даного дослідження є вивчення сучасного стану та перспектив розвитку ринку цукру в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до концепції національної безпеки України, цукор відноситься до категорії стратегічних продуктів, які забезпечують економічну безпеку країни. Однак при поточному стані справ в бурякоцукровому комплексі Україна не в змозі забезпечити внутрішнє споживання тільки за рахунок цукру з цукрових буряків, і тому виробництво цукру в Україні має змішаний характер, тобто близько 10-30% цукру виробляється шляхом переробки тростинного цукру-сирцю.

За останні роки цукрове виробництво в Україні істотно скоротилось. Цукрові заводи працюють збитково, а доходи від експорту цукру зійшли практично нанівець. Основними споживачами цукру в Україні виступають населення та виробники кондитерських виробів (їх питома вага становить понад 70%), виробники лікєро-горілочної продукції та молочних консервів (5% по кожному), виноробні підприємства і виробники хлібобулочних виробів, виробники пива (3,5% по кожному), виробники безалкогольної продукції та соусів й майонезу (2,3% по кожному), виробники соків (2,2%), виробники кисломолочної продукції та морозива (1,9%) та інші (менше 1%).

В Україні у 2012 році працювало 63 цукрових заводів загальною виробничою потужністю 212,88 тис. тонн переробки буряків на добу. Резервом нарощування виробничої потужності в Україні є 26 законсервованих цукрових заводів, які при забезпеченні необхідною кількістю сировини можуть відновити свою виробничу діяльність, або можуть бути перепрофільовані на виробництво біологічних видів палива. Треба зазначити, що обсяги виробництва цукру, що поставляється на внутрішній ринок України, обмежується квотою "А". Обсяги виробництва цукру, що призначений для поставок за межі України з метою виконання зобов'язань держави за міжнародними договорами, обмежується квотою "В" [4].

З 63 цукрових заводів 31 переробили цукросировини і виробили цукру 74,5 % від загальної кількості. Позитивним за останні роки в цукровій галузі є те, що сформувалась група інвесторів, за участю яких вироблено у сезоні переробки цукрових буряків урожаю 2012 року 70,6 % цукру до загального виробництва табл. 1.

Таблиця 1

Основні виробники цукру в Україні

Назва цукровиробника	Кількість цукрових заводів, шт.	Перероблено цукрових буряків, тис. т	Виробництво цукру, тис. т	% до виробництва цукру
ТОВ «Астарта-Київ»	7	3109,3	429,9	19,3
ТОВ «Укрлендфармінг»	2	1532,7	207,7	9,3
Група компаній «Мрія-центр»	7	1455,5	167,4	7,5
ТОВ «Агропродінвест»	2	1089,3	162,3	7,3
ТзОВ «Радехівський цукор»	1	1083,0	134,3	6,1
ТОВ «Кернел Трейд»	3	918,8	119,4	5,4
ТОВ «Панда»	3	789,0	100,9	4,5
ТОВ "Подільські цукроварні"	3	513,4	69,4	3,1
Агрофірма «Світанок»	2	486,1	68,4	3,1
ВАТ «Теофіпольський ц/з»	1	538,4	66,5	3,0
ТОВ «Галс-ЛТД»	2	360,6	44,7	2,0
Всього інтегровані компанії	33	11876,1	1570,9	70,6
Заводи не інтегровані в компанії	30	5287	654,9	29,4
Разом по Україні	63	17163,1	2225,8	99,98

Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

Лідером за обсягами виробництва цукру в Україні вже впродовж 5 років залишається вертикально інтегрований холдинг Астарта. Цього року цукрові заводи компанії виробили 430 тис. тонн цукру, що на 16 % більше минулорічного обсягу виробництва. Частка холдингу в загальнонаціональному обсязі виробництва цукру зросла з 15% до 19%. Компанія Агропродінвест поступилася другим місцем новому і ефективному гравцю – холдингу UkrLandFarming, але упевнено увійшла в трійку лідерів (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинг найбільших виробників бурякового цукру в Україні в 2012/2013 МР

	Компанія	Обсяг, тис.тонн, 2013р	Частка, %	Обсяг попереднього року, тис. т, 2012 р	Зростання/падіння обсягів,%
1	ТОВ "Астарта-Київ"	430	19%	371	16%
2	UkrLandFarming	210	9%	187	12%
3	ТОВ "Агропродінвест"	162	7%	189	-14%
4	Мрія	161	7%	151	7%
5	ТзОВ "Радехівський цукор"	124	6%	112	11%
6	Кернел (Цукровий союз)	119	5%	162	-26%
7	Панда	101	5%	90	12%
8	АФ "Світанок"	68	3%	82	-16%
9	Агроцукор	66	3%	89	-25%
10	ПП "Кряж"	53	2%	75	-29%
11	Разом	1494	66%	1508	-1%
12	Інші	719	34%	977	-26%
13	Всього	2213	100%	2485	-11%

Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

В порівнянні з минулим сезоном у провідних виробників дещо змінився рівень ефективності виробництва (табл. 3). Поки що в Україні тільки три корпорації із ТОП-5 можуть похвалитися високим рівнем ефективності. Це – ТзОВ "Радехівський цукор", UkrLandFarming та ТОВ "Агропродінвест", що співпало з нашими сподіваннями. При цьому і за рівнем ефективності, як і за обсягами виробництва, UkrLandFarming теж посів друге місце.

Таблиця 3

Ефективність виробництва цукру по компаніям в сезоні 2012/2013 МР

п/п	Компанія	Тис. тонн цукру на 1 завод	Кількість заводів, що працювали
1	ТзОВ "Радехівський цукор"	124	1
2	UkrLandFarming	105	2
3	ТОВ "Агропродінвест"	81	2
4	Агроцукор	66	1
5	ТОВ "Астарта-Київ"	61	7
6	Кернел (Цукровий союз)	40	3

п/п	Компанія	Тис. тонн цукру на 1 завод	Кількість заводів, що працювали
7	АФ "Світанок"	34	2
8	Панда	34	3
9	ПП "Кряж"	27	2
10	Мрія	21	6

Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

В регіональному аспекті лідерами виробництва цукру є Полтавський та Вінницький регіон, частка яких у структурі складає 19% і 16% відповідно рис. 1.

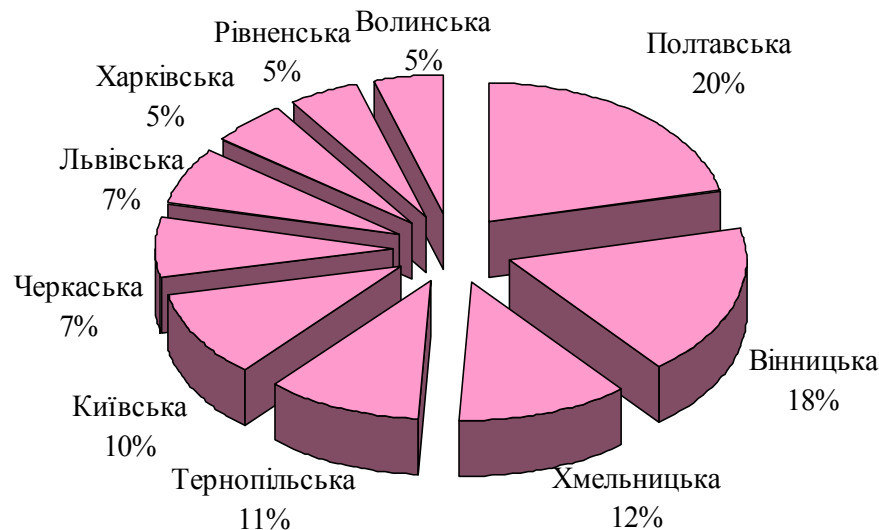

Рис. 1. Структура виробництва цукру (з буряку) в Україні за 2012 р.

Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

Досить питому вагу також мають Хмельницька (12%), Тернопільська (11%), Київська (10%) області.

Динаміку середніх цін виробників на білий кристалічний цукор за 2010-2012 рр. показано на рис. 2.

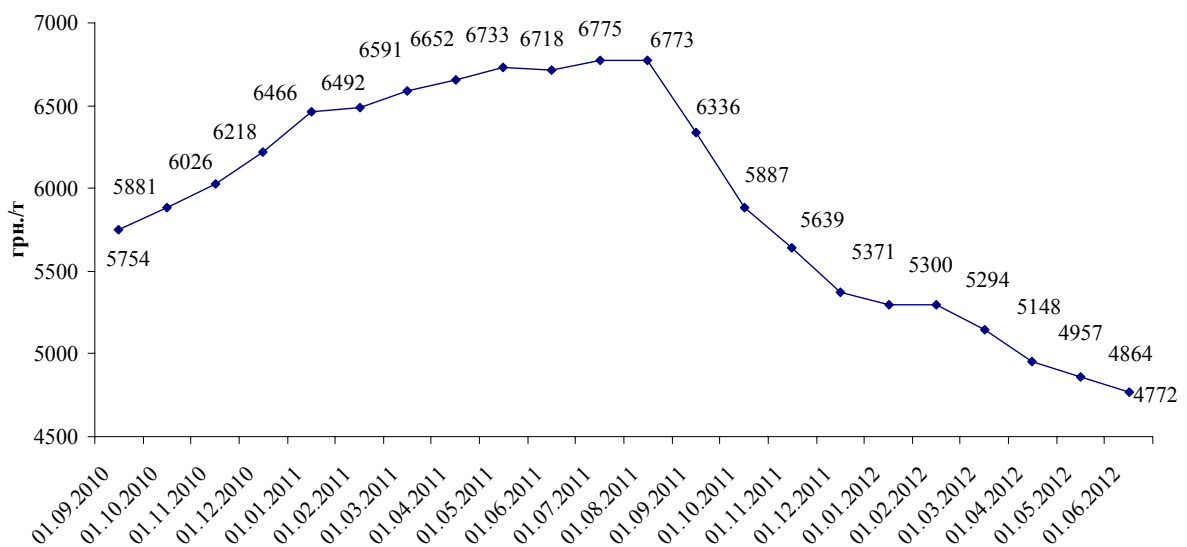

Рис. 2. Динаміка середніх цін виробників на білий кристалічний цукор за 2010-2012 рр.

Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

Щодо експорту, зазначимо що у 2012/2013 маркетинговому році Україною було експортовано 118,3 млн. т цукру, основними покупцями якого стали Казахстан, Грузія, Киргизстан (рис. 3).

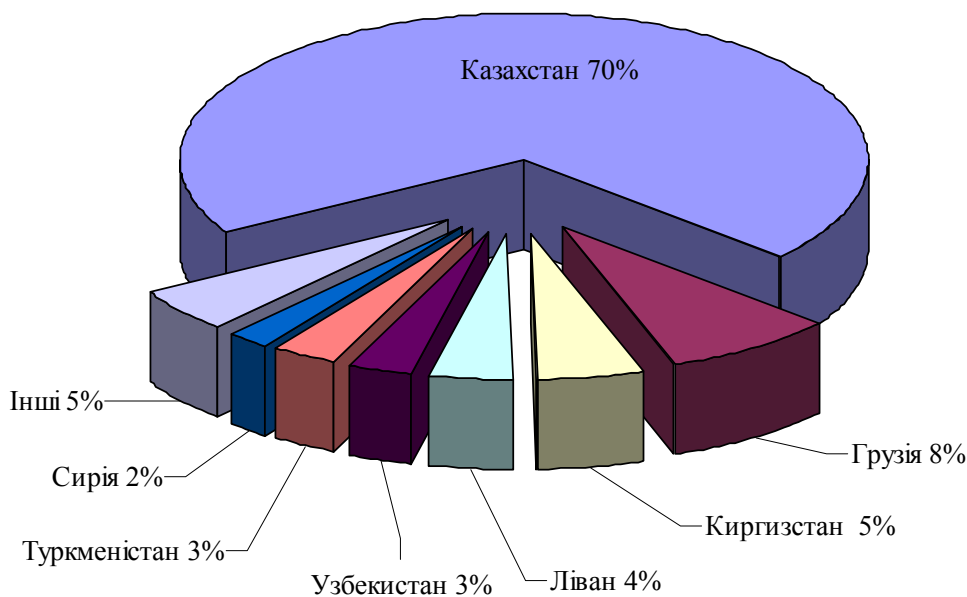

Рис. 3. Структура експорту цукру з України за 2012/2013 МР
Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

Паралельно із ростом експорту Україна знизила обсяги імпорту цукру. За досліджуваний період країна імпортувала 14,6 тис. т цукру (рис. 4).

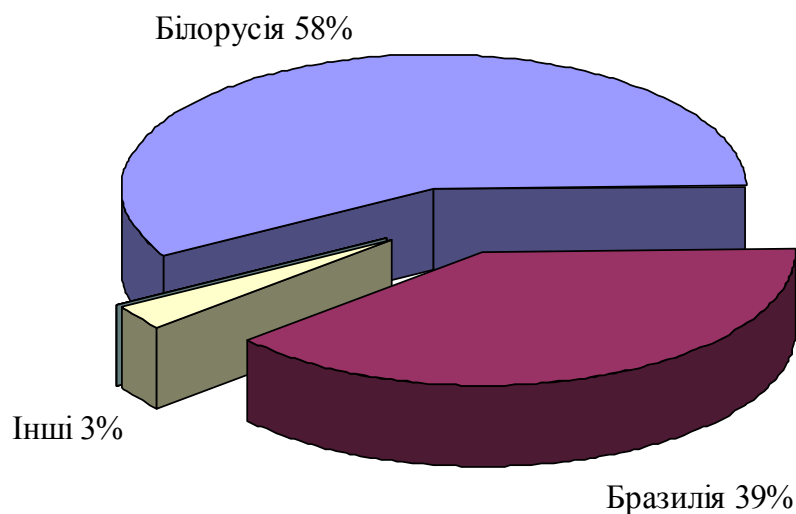

Рис. 4. Структура імпорту цукру в Україну за 2012/2013 МР
Джерело: дані НАЦУ "Укрцукор"

Виробництво цукрових буряків в Україні необхідно зосередити в найсприятливіших для вирощування цієї культури областях, ґрунтово-кліматичні умови яких забезпечують високі показники урожайності та якості коренеплодів. Підвищення ефективності виробництва цукрових буряків та цукру можливе шляхом зниження собівартості й збереження оптимального рівня ціни для рентабельного виробництва, розв'язання проблеми забезпечення виробників матеріально-технічними ресурсами та диверсифікації виробництва продукції, що потребує певної державної

підтримки товаровиробників галузі.

Висновки. Для забезпечення продовольчої безпеки країни необхідно терміново розробити та впровадити відповідну комплексну програму розвитку. При цьому основою для її впровадження має стати внесення змін до законодавчої бази, які б враховували політику державного захисту національних виробників сільськогосподарських товарів і продовольчої продукції. Реалізація цієї програми має реалізовуватися, враховуючи два завдання, які нівелюють основні проблеми ринку цукру: забезпечення споживчого ринку товаром по адекватній ціні та забезпечення умов сталого розвитку національних виробників цукру.

Державне регулювання має бути направлене на ліквідацію кризового стану у бурякоцукровому комплексі та забезпечити матеріальну, фінансову технологічну стабільність та стимулювати до подальшого розвитку шляхом оновлення та інтенсифікації матеріально-технічної бази, забезпечення здорових інвестиційних передумов для доведення показників розвитку комплексу до лідерів цукробурякового виробництва, і у результаті зайняття сильних позицій вітчизняних виробників на світовому ринку цукру.

Список використаних джерел:

1. Амбросов В.Я. Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України в СОТ / В.Я Амбросов, В.М. Онегіна // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 15-24.
2. Коденська М.Ю. Тенденції розвитку і напрями активізації інвестування цукробурякового виробництва / М.Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2010. – №2. – С.74-78.
3. Про внесення змін до Положення про порядок видачі ліцензій на імпорт в Україну цукру-сирцю з тростини в межах тарифної квоти Наказ Міністерства економіки України від 08 лютого 2010 № 96 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 15. – С.21.
4. Національна асоціація цукровиків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sugarcua.com>.
5. Ткаченко Н.М. Шляхи подолання кризових явищ у цукровій промисловості / Н.М.Ткаченко, О.О.Ткаченко // Економіка АПК. – 2009. – №8. – С.46-49.
6. Чернієнко О.О., Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру / О.О. Чернієнко // Економіка АПК. – 2010. – №2. – С. 61-65.
7. Шпичак О. Гіркі ціни солодкої галузі / О. Шпичак, С. Стасіневич // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 167. – С.8.

Рецензент – к.е.н., доцент Галич О.А.

УДК 631.11:65.011.47

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Лебединський О.І.

Полтавська державна аграрна академія

Розглядається концепція управління маркетингом з позицій маркетинг-міксу аграрної продукції підприємств АПК. Подається характеристика елементів концепції управління маркетингом підприємств АПК. Визначені напрями та шляхи забезпечення ефективності системи управління маркетингом підприємств АПК. Проведена оцінка здійснення маркетингової діяльності підприємствами АПК Полтавського району. Досліджено структуру маркетингових витрат підприємств АПК Полтавського району. Запропоновано